

Tržišne okolnosti guraju TE Plomin iz hrvatskog energetskeg miksa jače nego ikada pre. S današnjim cenama uglja i emisija nema smisla govoriti o isplativoj proizvodnji u Plominskom zalivu, čak ni u HEP-ovom odličnom energetskeg miksu. Nedostatak bazne energije moraće kontinuirano biti nadomeštan uvozom sve skuplje električne energije, što će se na kraju preliti na privredu.

Hrvatska vlada je početkom jula objavila da se pridružuje međunarodnom Savezu za proizvodnju energije bez uglja, grupi koju čine 122 zemlje, grada, regiona i organizacije koje žele da ubrzaju tranziciju prema proizvodnji energije bez upotrebe fosilnih goriva. Poslovično nezainteresovana za energetiku, država nije najavila datum zatvaranja jedine aktivne termoelektrane na ugalj u državi, TE Plomin 2, koja ima dozvolu za rad do 2040. godine.

Da li ue uopšte potrebno govoriti o formalnom hrvatskom „izlasku iz uglja“, kad jedina „ugljenara“ zbog sve većeg troška proizvodnje ionako radi sve manje? Kako se čini, tržišne okolnosti vrlo će je brzo eliminisati iz proizvodnog miksa, što nikako nije dobra vest za hrvatsku energetiku.

Sa prosečnom proizvodnjom od oko 1,5 TWh godišnje, što je oko 10% godišnjih potreba, ta je elektrana uz NE Krško uvek bila čvrsti kamen u temeljima koji se sada opasno klimaju. Niz okolnosti urotio se protiv HEP-ove termoelektrane na ugalj. Cena uglja isporučenog u Rotterdam popela se do 130 USD/t, na najviši nivo u protekloj deceniji, čemu su kumovale poplave u Indoneziji i Australiji, zatvaranje rudnika u Kolumbiji i povećana potražnja u Aziji. Prema procenama Trading Economics-a, očekuje se da će se do kraja kvartala ugljem trgovati po čak 143 USD/t, dok se u roku od godinu dana procenjuje dalji rast cene na 165 USD/t.

Veliki teret proizvodnji električne energije iz uglja u Evropi su i cene emisijskih jedinica, koje su se popele gotovo na 58 EUR/t CO₂. Treba računati da u prosečnoj godini TE Plomin 2 u sistem isporuči više od milion emisijskih jedinica godišnje, dok ukupnim emisijama doprinosi 6%.

Mešetarenje ETS dozvolama

Za razliku od Poljske koja troši domaći lignit, kameni ugalj za TE Plomin u potpunosti se uvozi. S aktuelnim cenama, proizvodnja električne energije u TE Plomin 2 prelazi 50 EUR/MWh, na što tek treba dodati trošak emisijskih dozvola.

Prošle godine, HEP je raspolagao dozvolama koje je kupio 2019. godine, kada je njihova cena bila ispod 20 EUR/t, a ove godine TE Plomin 2 radi s dozvolama iz 2020. s cenom između 25-30 EUR/t, što je već uzelo svoj danak.

Koliko je ove godine radio Plomin nije poznato, jer takvi se podaci nigde ne mogu dobiti.

Novi igrači ušli su na tržište ETS dozvola i špekulativnim igrama povećali tržišnu volatilnost, što je trend koji će se nastaviti u narednim godinama.

Analitičari predviđaju da bi se cene ugljen-dioskida do kraja decenije mogle popeti i do 90 EUR/t CO₂, s tendencijom bitno manjeg broja dozvola na tržištu, zbog čega energetske kompanije čuvaju svoje ETS kredite.

Hrvatska, međutim, svoje viškove iznova prodaje i računa da će na njima zaraditi od tri do pet milijardi kuna (evra), a tim novcem podržati izdvajanja HROTE-a za podsticaje za obnovljive izvore i energetske tranziciju.

Ostatak odlazi u Fond za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost, a pošto znamo da Fond teško troši, nije sigurno da li se treba veseliti. Već s današnjim cenama uglja i emisija i aktuelnom projekcijom Evropske komisije od 48 EUR/t do 2030. za ETS kvote, došlo je vreme da nema smisla govoriti o isplativoj proizvodnji u Plominskom zalivu.

Proizlazi da treba biti zahvalan što država ipak nije naterala HEP na skup projekat TE Plomin 3, koji bi bio isplativ samo s bitno nižom cenom uglja i ETS dozvolama do maksimalno 30 EUR/t. Da je HEP ušao u taj projekt, danas bi se verovatno govorilo o njegovoj privatizaciji, a ne o energetske tranziciji koju elektroprivreda nastoji da sprovede sa velikim brojem zeleno obojenih projekata.

Pitanje nacionalne sigurnosti

Obnovljivci su „košer“, niko to ne spori, ali treba se zapitati što će izostanak proizvodnje iz Plomina značiti za hrvatsku energetiku, jer reč je o baznoj energiji koju će u protivnom morati da pokrije uvoz, a cene na berzama su sve veće.

Cena na HUPX za jul je na 95 EUR/MWh, a u 2019. bila je na 55 EUR/MWh. A Hrvatska je i dalje najveći neto uvoznik električne energije u EU.

Preciznije: „Za 2019. godinu, vezano za raspoloživost elektrana, HOPS je prikupio saznanja da značajan deo od ukupnih proizvodnih kapaciteta, najpre termoelektrana, nije moguće koristiti u slučaju kratkoročnih potreba za energijom. Upoređujući raspoložive prenosne i proizvodne kapacitete sa srednjim satnim opterećenjima prenosnog sistema, vidljiva je dovoljnost proizvodnih i uvoznih kapaciteta za osiguravanje potrebnih količina električne energije krajnjim kupcima. Ipak, hidrološke prilike u pojedinim delovima godine, kao i neraspoloživost i cenovna nekonkurentnost termoelektrana, uzrokovali su visok uvoz u hrvatski EES. U pojedinim pogonskim situacijama, dostupnost električne energije, posmatrajući isključivo hrvatski EES „nije bila zadovoljavajuća“, stoji u godišnjem izvještaju HOPS-a, koji bi trebao biti na stolu Veća za nacionalnu sigurnost jer je reč o izuzetno važnom privrednom pitanju.

Cene električne energije

Visoka cena električne energije biće dugoročno stimulativna jedino za dalji rast obnovljivaca, koji imaju svoja ograničenja. Proizvodnja iz prirodnog gasa, čiji su fjučersi oko 35 EUR/MWh na TTF za ovu godinu, i uglja, nastradaće od sve skupljih ETS dozvola, gurajući cene energije u nebo u narednim godinama, generišući privrednu krizu.

U okruženju pojačanom pandemijom i klimatskim promenama, da li je konačno vreme da se kreatori politika temeljno zapitaju o sigurnosti snabdevanja električnom energijom? Onom istom električnom energijom na kojoj se bazira celokupna budućnost privrede pa i civilizacije, ako ćemo slušati Brisel?

Resorni ministar, koji olako zaključuje da izlazak iz uglja i nije neki problem, i njegov šef, svakako bi se trebali pozabaviti smerom i tempom kojim se razvija (neki smatraju – degeneriše) hrvatska energetika. Treba javnosti reći koliko košta energetska tranzicija i da će oni platiti elektrifikaciju društva visokom cenom energije.

Taj element se konačno polako uvodi u jednačinu. Konsultativni dokument Evropske komisije, koja gura energetski paket „Spremni za 55%“, navodi kako cene ugljin-dioksida iz fosilnih goriva treba prebaciti na krajnje potrošače, pritom učestalo pominjući energetska siromaštvo i posledični veliki rast cena roba i usluga.

Smer energetike u EU je neobičan kada se gleda šira slika uticaja na klimatske promene, ali je jasan, samo ga treba progurati kroz Evropski parlament i države članice. Nesumnjivo, s uspehom.

Izvor: energetika-net.com